

ВПЛИВ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Постановка проблеми. Революція Гідності – національно-політичні протестні акції проти корупції, свавілля правоохоронних органів, а також на підтримку європейського вектора зовнішньої політики України. Протести, які розпочалися 21 листопада 2013 р. були викликані відходом політичного керівництва країни від законодавчо закріпленого курсу на Європейську інтеграцію та подальшою протидією цьому курсу. «Революція гідності» стала потужним імпульсом процесів у новітній історії України, а також лакмусом європейської спільноти в цілому. В основі Євромайдану став внутрішній протест проти приниження, прагнення поваги, свободи вибору. Ці процеси тривають і досі: в ритмі тисяч сердець наших військовослужбовців, які захищають країну від російської агресії, тривають в ім'я пам'яті героїв Небесної Сотні, які по жертвували власним життям за наш шанс на гідне майбутнє. Революція Гідності має тривати в помислах та мотиваціях до дії кожного, а не піти на самоплин, як сталося після помаранчевого Майдану. Лише перманентний громадський тиск може змусити владу бути відповідальною, а політиків – перестати дбати виключно про власні інтереси. Усім нам сьогодні важливо осмислити сутність тих подій, зорієнтуватися у майбутніх перспективах розвитку українського суспільства, адже подвиг цих українців став рішучим етапом до демократизації політичної влади.

Мета: показати вплив Революції Гідності на процес становлення інститутів громадянського суспільства.

Для досягнення даної мети ми ставимо наступні **завдання:** проаналізувати події з моменту здобуття незалежності України; продемонструвати причини і передумови революції; показати перебіг Євромайдану; з'ясувати роль і наслідки Революції Гідності для українського народу; проаналізувати вплив Революції на свідомість українців.

Об'єктом дослідження є процес формування нових інститутів громадянського суспільства під впливом революційних подій і їх вплив на політичне життя України. **Предметом дослідження** є хід Революції Гідності та її вплив на становлення розвинутого громадянського суспільства.

Стан дослідження: Революція Гідності – це подія, яка сколихнула не лише Україну, а й усю світову спільноту. Цей епізод з історії України – на устах в усіх: вчених, дослідників, простих українців. Вони досліджують його з різних сторін, у різних діапазонах, пов'язуючи дані події з різними категоріями. Дану тему досліджували: політичний аналітик Інституту Євро-Атлантичного співробітництва Володимир Горбач, компанія GfK Ukraine, вчений, політолог Шведа Юрій Романович, кандидат історичних наук Павло Полянський, інститут стратегічних досліджень «Нова Україна». **Виклад основного матеріалу:** З початку становлення незалежної України, її народу довелося переживати масові страйки, протести, відстоюючи власні права і права своєї держави. У вересні 1990 року, ініціювавши Революцію на граніті, «Студентське Братство» Львова та «Українська студентська спілка» провела найпотужнішу і найяскравішу акцію часів боротьби за незалежність України: Революцію на граніті – кампанію широкомасштабних акцій ненасильницької громадянської непокори, результатом якої стало підписання постанови Верховної Ради УРСР, яка гарантувала виконання вимог учасників протесту. Ці акції та голодування відіграли важливу роль у становленні незалежності України. Однією з яскравих подій поч. ХХІ ст., що хвилює мирних акцій протесту протягом листопада – грудня 2004 р. прокотилася Україною, стала Помаранчева революція – кампанія протестів, мітингів, пікетів, страйків і інших актів громадянської непокори в Україні, організована і проведена прихильниками Віктора Ющенка, основного кандидата від опозиції на президентських виборах у листопаді – грудні 2004 року, після оголошення Центральною виборчою комісією попередніх результатів, згідно з якими переміг його суперник – Віктор Янукович. Акція почалася 22 листопада 2004, як реакція на масові фальсифікації, що вплинули на результат виборів. Основною базою об'єднаної опозиції стали західні і центральні регіони країни, у той час як Віктора Януковича підтримав Схід і Південь України. Громадська думка західних країн була переважно на боці української опозиції. Для захисту своїх демократичних прав до Києва приїхало сотні тисяч людей зі всієї України. Основним результатом революції було призначення Верховним судом повторного другого туру президентських виборів (не передбаченого прямо законодавством). Внаслідок компромісу, досягнутого фракціями

Верховної Ради, після призначення повторного другого туру виборів були прийняті зміни до Конституції, які отримали назву Конституційна реформа 2004. Конституційна реформа зменшила повноваження президента, і, таким чином, знизила рівень значущості спірних президентських виборів.

Після перемоги у президентських виборах 2010 р. В. Янукович створив уряд завдяки депутатам-перебіжчикам, хоча за Конституцією України найвищий орган державної влади мав формуватися виключно з партій, які здобули підтримку на виборах. Восени 2010 р. Конституційний Суд незаконно передав Януковичу значно ширші повноваження, ніж ті, з якими він був обраний: право звільняти весь уряд, формувати керівний склад всіх міністерств і відомств, Генеральної прокуратури тощо. За три роки президентства В. Янукович надмірно зосередив у своїх руках владу, в Україні спостерігалася тенденція погіршення за певними показниками: свобода слова, сповільнений економічний розвиток, порушувались демократія, права людини, збільшилася кількість політв'язнів. Режим узяв під контроль бізнес та телеканали країни. Беззаконня становило загрозу фактично кожному громадянину. Корупція, крадіжки державного та громадського майна стали способом існування влади. За світовим індексом сприйняття корупції «Transparency International», Україна в 2013 р. опинилася на 144-му місці у світі серед 178 держав після Нігерії та Папуа Нової Гвінеї [1, с.4]. Великою загрозою для України стала ідея втягнути країну до Митного та Євразійського союзів, створених Росією. Керівництво Російської Федерації прагнуло відновити імперію і потребувало для цього ресурсів України – матеріальних і трудових, а тому підтримувало перебування залежних від Москви політиків при владі в Україні. Росія прагнула позбавити Україну перспектив нормального розвитку за зразком європейських держав, адже деградовану країну значно легше підкорити. Завдяки відносинам з Європейським Союзом Янукович сподівався отримати визнання на Заході та більшу підтримку виборців в Україні, які прагнули європейських стандартів життя і захисту людських прав. Вираженням цієї політики стала Угода про асоціацію між Україною та ЄС (далі – Угода), що передбачала співпрацю у проведенні реформ, в енергетиці, захисті прав людини, встановленні безвізового режиму з ЄС тощо[1,с.6]. Однак все почалося 21 листопада 2013 року, коли Віктор Янукович вирішив заморозити переговори про асоціацію з ЄС. Тисячі українців, обурених брехнею влади, вийшли на Майдан. Тоді ніхто ще не знав, що їх чекає чотири місяці жорстокої боротьби – не тільки з режимом Януковича, але і з його кремлівським покровителем. А для європейської інтеграції знадобиться повна зміна влади і сотні смертей. Студенти стали найактивнішою частиною протестного руху. Спроби політиків очолити процес спочатку викликали відторгнення. 22-23 листопада Євромайдани почали з'являтися по всій країні. Вслід за цим з'явилися і перші палатки, перші постанови судів про заборону акцій, силові розгони і звільнення журналістів за правду про Майдан. В країні наростала цензура. Ці акції, в умовах згортання «майданів» владою, перетворились на символ непокори владі і трансформувались в нові «майдани». Найбільший з таких Майданів виник в Києві на Площі Незалежності. В ніч з 29 на 30 листопада для розгону цього Майдану влада застосувала силу. Зрив підписання Угоди та побиття студентів виявились не єдиними, а можливо, і не головними причинами соціального напруження, яке назріло у суспільстві. Інші аспекти соціального напруження визначались невдоволенням через зростаючу політичну корупцію та цинізм керівництва країною стосовно власного народу. Ось як, наприклад, висловлювався один зі спікерів та «диригентів» правлячої Партії Регіонів – М.Чечетова: «Мы их развели как котят». Наступного дня після побиття студентів в країні почалися масові мітинги протесту проти влади.

Основні причини Революції Гідності: брехня і відмова від ЄС; узурпація влади Януковичем і Сім'єю; тотальна корупція; міліцейське свавілля; цензура і подавлення громадянських свобод; репресії проти опозиції. Основна ж причина, яка підняла людей на акції громадського спротиву – неспроможність нової (пострадянської) політичної еліти приступити до реформування України. Вона й надалі продовжує своє незалежне існування як неефективний гібрид старих (радянських) та новітніх (олігархічних) методів господарювання та керівництва. Відсутність політичної волі до реального реформування, нагромадження помилок та прорахунків, починаючи з 90-х років, спричинили кризову ситуацію в державі. На Майдані зміцнювалася багатоетнічна українська політична нація, заснована на патріотизмі, гідності й волі до справедливості. Традиційні поділи в суспільстві – етнічний, мовний тощо – втрачали сенс. Після «диктаторських законів», убивств та викрадень майданівців настрої мітингарів різко радикалізувалися. За таких обставин лідери парламентської опозиції, які вели переговори з Януковичем, домагалися мирного виходу

із ситуації, що склалася. 29 січня уряд було відправлено у відставку. У подіях Євромайдану в Києві взяло участь 5 % населення країни, в інших містах і селах – 6 %, ще 9 % населення допомагали мітингувальникам харчами, речами, грішми тощо. Майдан став явищем небаченого масштабу. Кожен п'ятий дорослий громадянин України, або майже 10 мільйонів, безпосередньо чи опосередковано брали участь у подіях Майдану (за даними соціологів Фонду «Демократичні ініціативи»). Крім формування нових громадських та політичних сил український народ отримав найбільш важкий для його історії наслідок – Небесну сотню – більш як 110 героїв України, які загинули під час революційних подій зими 13/14. Без сумніву, Революція гідності мала б призвести до докорінної перебудови політичного устрою країни. Однак через рік після революційних подій ми отримали зовсім іншу ситуацію. Політики, які очолили країну після Майдану, під час революції не користувалися авторитетом серед народу і не делегувалися Майданом на керівні державні посади. А. Яценюка люди не поважали на Майдані, його виступи викликали у більшості людей сміх та роздратування. Постреволюційна владна команда – Яценюк, Турчинов, Аваков, Полторак, Пашинський, – прийшли до влади внаслідок закулісних домовленостей між депутатами та законодавчо-інформаційних маніпуляцій, у той час, як народ переключив всю увагу на похорон Небесної сотні та диверсії російських окупантів у Криму. Нові керманічі були обрані у вузькому колі політико-економічних угруповань, спекулюючи на власній причетності до Майдану та поспішно зайняли нішу «народних лідерів». Небесна сотня загинула на повороті на європейський шлях розвитку. Сучасна влада обіцяла в позачерговому порядку підписати асоціацію з ЄС, однак засобів для здійснення задуманого не врахувала. Ідея євро асоціації в словах теперішніх урядовців мало відрізняється правдоподібністю від слів «попередників». Шлях до євроінтеграції закиданий пустими обіцянками, нездійсненими реформами, паперовою бюрократією. Герої Революції Гідності боролися за нове життя, яке можна було досягнути шляхом проведення всебічних реформ. Проте системне реформування держави, яке обіцяли політики зі сцени Майдану так і не було втілене в реальність. Натомість українців тішать якимись абстрактними планами та концепціями майбутніх реформ, які мають почати реалізовуватися аж у 2020 році. Коли невідомо, чи залишиться ще до того часу Україна як держава, з такими політиками. На нашу думку, розпочати слід саме з вигнання з керівних посад корумпованих чиновників, тому що поки ми буде хворіти на економічну «чуму» - корупцію, тоді реальної реформи життя українців не буде. Одним із гасел активістів Євромайдану було «Єдина Україна», яке тоді мало дещо другорядний характер, однак воно виявилось пророчим. Ми отримали єдність духовну, однак втратили єдність територіальну. Після революції, яку вважають переможною Україна втратила Крим і поступово втрачає східні області. Влада без жодного пострілу, наказуючи військам не піддаватися на провокації, і пасивно спостерігати як російська армія захоплює українські військові частини. Сьогодні можна зустріти у пресі багато замовних матеріалів та безглузких виправдань про «6 тисяч боєздатних солдатів», але цим не приховати факту: команда Яценюка-Турчинова здала Крим, і, можливо, український народ колись дізнається на яких умовах. Сьогодні, тримаючи війська у полі понад рік часу, командування не спромоглося навіть належним чином забезпечити резерви, техніку, озброєння та боєприпаси для армії. І тепер українська армія, після героїчної оборони та сотень солдатських смертей, залишає Донецький аеропорт і Дебальцеве, разом з майном та населенням українських територій, відступаючи перед сепаратистськими бандами. І врешті, необхідно охарактеризувати і економічне становище українського народу, яке за попередньої влади виявляється таки було «стабільним». Чесними і нечесними шляхами «попередники» зробили якісну заслону перед очима українців із стабільно виплачуваних зарплат та пенсії, стабільного курсу долара, розвинутим експортом та стабільним залученням інвестицій. На сьогодні з вище вказаного, більш-менш стабільним залишилися тільки зарплати та пенсії населення, а все інше стрімко розтягнулося в протилежні напрямки – курс гривні падає шаленими темпами, комунальні платежі, податки, ціни та інфляція ростуть зі швидкістю світла, інвестиції та прибутки економіки держави знизилися до нульової позначки. Мабуть не за це боровся Євромайдан і помирили герої під час Революції гідності. Тому наслідки Революції Гідності – це не лише велике піднесення, емоційний заряд, який отримала українська нація, що об'єдналася, стала соборною, а й ті самі старі граблі, старі проблеми, з якими ми стикаємося кожного дня, – це політична корупція, хабарництво, кумівство, небажання здійснювати реформи і починати їх із себе. Це стосується і глави держави, і тих політичних сил, які пройшли в парламент. Тому найціннішим здобутком революційної зими є саме визначення самоідентичності та єдності української нації.

Висновки: Незважаючи на війну, що триває, та економічну кризу, українці демонструють вищий патріотизм, оптимізм, громадянську відповідальність та громадянську активність у 2014-2016 порівняно із передвоєнною ситуацією. Революція дала змогу на деякий час відчути свою гідність тим, хто захистив право на вільний вибір. Проте складний шлях до кращого життя не скінчився Революцією гідності. Він все ще лежить перед нами. Про це, між іншим, сказав і Президент П. Порошенко, який на відкритті першої сесії новообраної Верховної Ради VIII скликання повідомив: «Наша політика має бути спрямована на те, щоб крок за кроком рухатися від країни Революції гідності до власне Країни гідності».

Література

1. *Волосевич І. Україна: Підсумки Революції Гідності. Як змінилася країна і народ// GfK Ukraine. – 2016. – Вип.16. – С. 9 – 11.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gfk.com/uk-ua/rishennja/news/ukraine-pre-and-post-war/>*
2. *Грамотнєв В. Революція та Гідність// «Нова Україна» Інститут стратегічних досліджень. – 2016. – Вип.1. – С.5.[Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://newukraineinstitute.org/news/485>*
3. *Мазур Є. Євромайдан – Крим – війна: причини і наслідки.// Телеканал новин «24». – 2015. – Вип.3. – С.1–4.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://24tv.ua/evromaydan__krim_viyuna_prichini_i_naslidki_n545965*
4. *Революція Гідності 2013 – 2014 рр. та агресія Росії проти України: [навч.–метод. посіб.]/ Палій О., Головка В., Черевко О., Якішевський С. – К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2015. – 34с.*
5. *Шуклінов П. Майдан: революція достоїнства// ЛІГАБізнесІнформ. – 2014. – Вип.5. – С.1–26.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liga.net/projects/euromaidan/>*
6. *Світоглядні та соціокультурні засади формування модерної української нації: монографія / Гончарук Т. В., Гнасевич Н. В., Гурик М. І., Рудакевич О. М., Томахів В. Я., Чигур Р. Ю., Шумка М. Л.; кер. авт. кол. О. М. Рудакевич. – Тернопіль : ТНЕУ, 2015. – 255 с.*
7. *Гурик, М. І. Декомунізація як шлях побудови україноцентристської моделі історичної пам'яті / М. І. Гурик // Актуальні проблеми філософії та соціології.– 2016. – Вип. 11. – С. 26-29.*